

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Panarion, Hoc Est, Arca Medica Variis Diuinæ Scriptvræ
priscorumq[ue] Patrvm Antidotis aduersus Animi morbos
instructa**

Busaeus, Johannes

Moguntiae, 1608

Superstitio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54834](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54834)

Esper ergo elatio in precordijs crescit, & cum se vastius extenderit oppressa mentis oculum funditus claudit, vt captius animus typum elationis & pati possit, & tamen id quod patitur videre non possit.

VIDE V. Ambitio. Amor sui. Curiositas. Gloria vana. Immodestia. Inobedientia. Ira. Iudicium proprium. Iudicium temerarium. Obstinatio. Presumptio. Vestium luxus. Vindicatio iniuria. Voluntas propria.

SVPERSTITIO.

Remedia aduersus Superstitiones.

I. REM. Considera quid Spiritus S. in S. litteris commonefecerit de superstitionibus. Primum vetat omnes superstitiones diabolicas. Nam in Leuitico Dei mandatum est. *Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos. ego Dominus Deus vester.* Et in Deuteronomio *Non inueniatur in te, qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia atque auguria, nec sit maleficus, neque incantator, nec qui Pythones consulat, nec diuinos, aut quærat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus.* Et apud Ieremiam Prophetam. *Hæc dicit Dominus. Iuxta vias gentium nolite discere, & à signis cæli nolite metuerè, quæ timent gentes, quia leges populorum vana sunt.* Et apud Apostolum. *Nolo vos socios fieri demoniorum. non potestis mensc Domini participes esse, & mensc demoniorum.* Et. *Nolite locum dare diabolo.* 2. declarat superstitionibus dictis grauitè offendi DEVM, nam in Exodo, *Maleficos, inquit, non patieris viuere.* Et in Leuitico. *Anima, quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi sui.* Et. *Vir, sine mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur. lapidibus obruent eos; sanguis eorū sit super illos.* Et apud Isã. *Ego sum Dominus, irrita faciens signa diuinorum, & ariolos in furorem vertens, conuertens sapientes retrosum, & scientiam eorum stultam faciens.* Et apud Michæam. *Auferam maleficia de manu tua, & diuinationes non erunt in te, &c. Et faciam in furore, & in indignatione vltionem in omnibus gentibus, quæ non audierunt.* Apostolus quoq; in Epistola ad Galatas *veneficia numerat inter manifesta opera carnis à regno cælorum excludentia, Et in Ioannis Apocalypsi vnesicis, idololatriis, & omnibus mendacibus, dicitur, pars futura in stagno ardenti igne & sulphure.*

II. REMED. Considera quid SS. Patres de superstitionibus censuerint. S. BASILIVS in verba Isaiæ. *Quia repleta est, vt ab initio, terra eorum auguriis. Videsne, quantum mali importet auguratio Qui huic incumbit, studiumq; adhibet Dei prouidentia ac sollicitudine destituitur. Plerique autem Christianorum susque deque habent talibus commentis aures accomodare, & illinc aucupari famam,*

Deu. 18. 10.

Id. hom. 6.

Mic. in. c. 2.

Chry.

Id. hom. 21.

nec pudeat isti ominoſa ſuperſtitioni ac ſignis attentos eſſe. Et paulo poſt. Sed emiſi
 ſi tu, quia abiectus eſt populus, talia ſutiliter & curioſe operatus. Olim ſignificata
 Moſaica lege, iſtius modi auguria, diuinationes, ominationes atque auſpicia inſana
 notabantur tanquam inuenta demonum. At enim ſcriptura. Non haurietis
 neq; captabitis auguria; hac enim gentes faciunt. A morum probitate eſt alienum pro-
 ſus, eum qui penes ſe habet conſultationem de Dei iuſtificationibus, ad decernendam in
 rebus agendis, ſibi in conſiliarios adhibere brutas animantes, imò his vti vt doctores
 & legum latoribus. Quando ipſa auis periculum ſibi ob oculos impendens non mouet
 quam ratione hæc tibi quod futurum eſt, prædicet? Et in Hexæmeron, agitur
 de vanitate Genethliacorum. Deridendi profecto, inquit, non mediocriter eſſe vi-
 dentur. tam ij qui ſtudio huius artis indulſerunt, quam in ratione dierum niſquam eſt
 conſtat, quam ij, qui hiantes ab illorum ore pendunt intenti, ſerinde quaſi omnia illiſci-
 re poſſint, quæ ipſis ſunt euentura. At qui tandem illi effectus ſunt, qualesne præ-
 ditus iſtius prædictionis? Ille talis, inquit, in crīſpanti decorabitur copillitio, eritq; ſpī-
 Et mirè grauiſus: eſt enim in lucem edictus arietis tempore, Tale autem ipſum cum
 mal aspectu quodammodo eſſe videtur. At erit & animo grandi, atq; elato, quæ præ-
 er arietis dux ſui gregis. Et infra. Iſtis quid inquitus, aut deridiculum magis? S. GR. EG.
 Nazianz. orat. 40. in S. Baptiſima, Nihil tibi amuletis, nec incantamentis opus eſt,
 cum quibus prauus ille in leuiorū hominū animos ſimul irrepit, venerationem Deo
 debitam ſurtim ad ſe tranſferens. Trinitatem ipſi da. magnum inquam illud & pal-
 chrum amuletum. S. HIER. in Danielelem. Videntur mihi incantatores eſſe, qui v-
 bis rem peragunt. Malefici, qui ſanguine vtuntur, & viſtimit, & ſepe contingunt cor-
 pora mortuorum. Porro in Chaldeis γένηθαι λόγος ſignificari puo, quos vulgo Ma-
 thematicos vocat. Conſuetudo autem & ſermo communis magos pro maleficis accipit
 qui aliter habentur apud gentem ſuam, eo quod ſunt Philoſophi Chaldaeorum, & ad artem
 huius ſcientiam. Reges quoque & principes eiſdem gentis omnia faciunt. S. ION.
 CHRYSOST. in Pfalmum 9. exponens verba, exultabo in ſalutari tuo.
 Hoc, inquit, eſt mihi corona, hoc da de ma, propter te trophæum erigere, propter te ſalu-
 rem adipiſci. Hoc autem dico propter eos, qui in morbis vtuntur incantationibus, &
 alias exquirunt impoſturas & præſtigias ad ſuam leuandam ægritudinem. Hoc enim
 non eſt ſaluari, ſed perire. Maxima enim ſalus eſt per Deum eſſe ſeruatum. Et ad pop.
 Antiochenum. Pompa ſatanica ſunt, theatra, Cīrcenſes, & omne peccatum, dierum
 obſeruatō, & præſagia, & omnia. Et quid tandem ſunt omnia? Sæpe domū quis ſuam
 egreſſus hominem vidit monoculum vel claudicantem, & ominatus eſt. Hæc eſt Pompa
 ſatanica: non enim hominis occurſus malum facit eſſe diem, ſed in peccatis viuere, & e-
 Dicamne & aliud ridiculoſius? Confundor nempe & erubeſco, ſed cogor propter ſalu-
 tem veſtram dicere. Si Virgini, inquit, occurreris, ſterilis dies erit: ſi verbò meretricis, lux-
 tera & bona, & multa mercede plena. Occultamini, & frontem excutite, & ad ter-
 ram inclinate, ſed non nunc, dum dicuntur verba, ſed cum ſiunt opera. Et paulo poſt.
 Quid verbò diceret aliquis de his, qui carminibus & ligaturis vtuntur, & de circenſibus
 gantibus

ganibus aurea Alexandri Macedonis numismata capiti, vel pedibus? Dic mihi, hanc sunt expectationes nostrae, ut post crucem et mortem Dominicam in gentilis Regis imagine spem salutis habeamus? S. A. V. C. altero de doctrina Christiano libro. *Su.* Aug. c. 10.
 peritissimum est, quicquid institutum est ab hominibus ad faciendam et colendam idola pertinet, vel ad colendam scilicet Deum creaturam, partemve ullam creaturam, vel ad consuetudines et pacta quaedam significationum cum demonibus, placita atque federata, qualia sunt molimina Magiarum artium quae quidem commemorare potius, quam docere essent Poetae. Ex quo genere sunt, sed quasi licentiore vanitate Aruspicum et Augurum libri. Ad hoc genus pertinent omnes etiam ligaturae, atque remedia, quae Medicorum quoque disciplina condemnat, siue in praecantationibus, siue in quibuslibet notis, quas characteres vocant, siue quibusdam rebus suspendendis atque ligandis, vel etiam saltandis quodammodo, non ad temperationem corporum, sed ad quaedam significationes, aut occultas aut etiam manifestas: quae mitiore nomine Physicam vocant, ut non quasi superstitii se implicare, sed natura prodesse videatur: sicut sunt in aures in summo aurium linguularum, aut de struptionum ossibus, an sula in digitis aut cum tibi dicitur singulenti, ut dextera manu sinistra pollicem teneas His adiungunt millia inani sismarum observationum, si membrum aliquod saluerit, si multum ambulanti, amicus, lapis, aut canis, aut puer medius interuenierit. Et paulo post. Neque illi ab hoc genere permittosa superstitionis segregandi sunt qui Genethliaci propter natalium dierum considerationes, nunc autem vulgo Mathematici, vocantur. Nam et ipsi quamuis vera stellarum positionem, cum quisque nascitur, consuetentur, et aliquando etiam peruestigent, tamen quoniam inde conantur, vel actiones nostras, vel actionum euentu praecidere, nimis errant, et vendunt imperitis hominibus miserabilem seruitutem. B. Gaudentius Episcopus Brixienis de lectione Exodi. Nec sufficit, inquit ad Neophytos, ut a mortifero demonum cibo vitam suam custodiat Christianus, sed ut oia abominamenta Gentilium et omnes idololatriae trinitates, sicut quaedam serpentis diaboli venena, dissugiat. Partes enim idololatriae sunt veneficia, praecantationes, suballigaturae, vanitates, auguria, sortes, observatio omnium, parentalia.
 III. R E M E D. Considera, quam grauius, Ecclesiasticis aequae ac Caesaris legibus, quicquid superstitionum a SS P P. enumeratum est, vetitum sit atque damnatum. B. GREG. III. sanctio est. Si quis ariolos, haruspices, vel incantatores obserauerit, phylacteris eorum usus fuerit anathema sit. Et Synodi Anchyranae. Qui diuinationes expetunt, vel in domos suas huiusmodi homines introducunt exquirendi aliquid arte magica, aut expiandi causa, sub regula quinquenij iaceant secundum gradus poenitentiae definitos. Et Laodicensis. Non oportet sacris officio adideos vel clericos magos aut incantatores existere, aut facere phylacteria, quae animarum suarum vincula phantur: eos autem, qui talibus rebus videntur, propter ab Ecclesia in summo. Et Carthaginensis. Auguriis et incantationibus seruientem, similiter Iudaicis superstitionibus, vel ferijs inhaerentem a conuentu Ecclesiae separandum precipimus. Eut Arelanensis. Si quis clericus, monachus, vel secularis diuinationes, vel auguria crediderit obseruanda, vel sortes, quas mentiuntur esse sanctorum quibuscumque putantur, in imitandas, cum his qui

Aug. c. 10.

Gaud. tract. 4.

c. Si quis. 16. q. 5.
c. qui ibid.

c. non oportet.
ib.

c. auguriis. ib.

c. Si quis. ib.

cum.

cum eis crediderint, Ab Ecclesia communione pellantur. Haecenus Ecclesiasticae leges, sequuntur Caesareæ. Imperator Constantinus A. ad Maximum. Nullus aruspex, nullus sacerdos, nullus eorum, qui huic ritui adsolent ministrare, alio-
 men alterius accedat, nec ob alteram causam, sed huiusmodi hominum amicitia, quam-
 vis vetus repellatur concremendo illo aruspice, qui ad domum alienam accesserit: et ibi
 in insulam deportando est ademptionem honorum, qui eum aduocauerit suasionibus vel
 premiis IMP. Constantinus, A. & Iulianus Caesar ad populum. Nemo aruspice-
 cem consulat, aut mathematicum (id est iudiciariae astrologiae studiosum,) ne-
 mo ariolum. Augurum & Vatum praua confessio conticeat. Chaldaei ac Magi, & con-
 tri, quos maleficos ob facinorum magnitudinem vulgus appellat, nec ad hanc partem al-
 quid moliantur. Sileat omnibus perpetuo diuinandi curiositas. Etenim supplicio capi-
 tis ferietur gladio vltore prostratus, quicumque iussis nostris obsequium detegentis,
 Denique iudem ad Taurum praefectum praetorio. Et si homines magi in qua-
 cunque sint parte terrarum humani generis inimici credendi sunt, quoniam tamen, qui
 in comitatu nostro sunt ipsam pulsant prope modum maiestatem, si quis magus, vel ma-
 gicis carminibus adsuetus, qui maleficus vulgi consuetudine nuncupatur, aut aruspice
 aut ariolus, aut certe augur, vel Mathematicus, aut enarrandis somniis occultam ali-
 quam artem diuinandi, aut certe aliquid simile horum exercens in comitatu meo, vel
 Caesaris fuerit deprehensus praesidio dignitatis exutus, cruciatus & tormenta non fu-
 giat. Si vero conuictus fuerit, & ad proprium facinus detegentibus respuerit per
 negando, sit eculeo deditus unguibusque sulcantibus latera perferat penas proprio di-
 gnas facinor.

IV. R E M E D. Considera omnium superstitionum auctorem & pa-
 rentem esse Satanam, iuratum humani generis hostem. Horum, inquit B.
 CYP (auguriorum & auspiciorum) omnium ratio est illa, quae fallit & detrahit
 & praestigis cacantibus veritatem stultum & prodigum vulgus inducit. Spiritus in-
 sinceri & vagi, qui postea quam terrenis vitiis immersi sunt, & à vigore caelesti iure-
 no contagio recesserunt, non desinunt perditum perdere & deprauati errorum prauis
 tis infundere. Et infra. Hi ergo Spiritus sub statuis atque imaginibus consecratis de-
 litefcunt, ut afflatu suo vatum pectora inspirant, extorum fibras animant, autum volu-
 tus gubernant, sortes regunt oracula efficiunt, falsa veris semper involuunt: nam et
 falluntur, & fallunt: vitam turbant, somnos inquietant, irrepentes etiam in corporibus
 occultè mentes terrent, membra distorquent, valetudinem frangunt, morbos lacessunt,
 ut ad cultum sui cogant, nec aliud illis studium est, quam à Deo homines auocare, & ad
 superstitionem sui ab intellectu verae religionis auertere; cum sint ipsi penales, quos
 sibi ad penam comites, quos ad crimen suum fecerint errore participes. De iisdem
 agens S. BASILIVS ita scribit. Qui angusti est & illiberalis animi, nihilque sapiens
 nisi sordida & abiecta, eiusmodi motiones, autum, brutarum animantium suo ritui
 scopo dum molitur accormodare, Deo interim relicto, perfidis demonibus & insidijs
 vltro se ipsum deuonit. Qui porro imaginantur, atque hac ratione occupare acere bac tunc
 causa

L. nullus. Cod.
 t. de malef.

L. nemo. ibid.

L. et. lib.

Cyp. de ido l. va
 nit.

B. in c. 2. lfa.

causa & sic circumagi, errore prorsus incurabili tenentur eorum, qui mente capti sunt, & parum cordati. Haud secus paulo ante censuit. B. Avc. cum scripsit *pa-*
cta quaedam significationum tuum demonibus placida atque saderata, expressè scili-
cet vel tacite magicis superstitionibus interuenire. Vnde & in libro de
vera religione his verbis nos monuit. Non sit nobis religio cultus demonum, quia
omnis superstitio, cum sit magna pœna hominum & periculosissima turpitudine, honor est
actriumphus illorum. Et in libro quinto de ciuitate Dei. Non immeritò credi-
tur, cum astrologi (iudicarij) mirabiliter multa vera respondent, occulto instinctu
fieri Spirituum, non bonorum, quorum cura est has falsas & noxias opiniones de astra-
libus satis inferere humanis mentibus atque firmare, non horoscopi notati & inspecti
aliqua arte quæ nulla est. Ac rursus libro secundo de Genesi ad litteram. Fa-
tendum est quando ab istis, Astrologis iudicariis, vera dicuntur, instinctu quosdam
occultissimo dicit, quem nescientes humana mentes patiuntur. Quod cum ad decipiendos
homines sit: spirituum seductorum operatio est: quibus quaedam vera de temporalibus
rebus nosse permittitur, partim quia subtilioris sensus acumine, partim quia corpori-
bus subtilioribus rigens, partim experientia callidior propter magnam longitudinem
viæ, partim à sanctis Angelis, quod ipsi ab omnipotente Deo discunt etiam iussu eius
sibi reuelantibus, qui merita humana occultissima iustitiæ seueritate distribuit. Ali-
quando autem iidem nefandi Spiritus etiam quæ ipsi facturi sunt, velut diuinando
prædicunt. Quapropter bono Christiano, siue Mathematici, siue quilibet impiè diuinan-
tium, maxime dicentes vera cauendi sunt, ne consortio demoniorum animam doceptam
pacto quosdam societatis irretiant. Hæc ille. Qui ergo superstitionibus vtuntur,
quid aliud agunt, quam vt consilia sequantur hostis sui capitalis dæmo-
nis, & focij fiant, quod Apostolus vetuit, demoniorum?

V. R E M E D. Considera, in quantum periculum animam, in quan-
 tas cruces conscientiam tuam sis deturbaturus, si Deo creatore deserto
 per superstitiones te deuoueris diabolo. Si, inquit B. C H R Y, in oratione
 quadam aduersus Iudæos, leui aliquo morbo tentato ilico resiliens à Domino ad
 daemones accurras, quam tandem veniam consequeris? Quo pacto valebis illum denuo
 tibi propitium reddere? Quin potius nec alius quisquam pro te deprecari poterit etiam
 si tantum valeat autoritate apud Deum, quantum Moses. Non est inquam quisquam
 qui hoc facere poterit. Non audis quid Deus loquatur ad Ieremiam de Iudæis? Ne de-
 preceris pro populo isto, quoniam si surrexerit Moses & Samuel, non exaudiam illos.
 Adeo sunt peccata omnem remissionem superantia, quæq; nullam recipiât excusationem.
 Itaq; ne tantam in nos prouocemus iram, etiam si videantur aliqui febrem incantamen-
 tis sedare, non enim vere sedant, tamen aliam in conscientiam inducunt febrem, ratione ac
 conscientia quotidie flagellante, & dicente. Impiè fecisti, iniquitatem perpetrasti, viola-
 sti fœdus cum Christo ictum, ob paululum bonæ valetudinis pietatē deseruisti. Num tu
 solus hæc passus es? an non alij multo quàm tu acerbiora passi sunt? At tamen nullus
 illorum tale quid ausus, tu mero mollis ac dissolutus animam tuam (dæmoni) oppri-

gueraſti. Quomodo excuſaberis Chriſto? quomodo illum implorabis precibus? quomodo ſcientia poſthac ingredieris Eccleſiam? quibus oculis videbis ſacerdotem? qua manu ſeram attinges menſam? quibus auribus audies ſcripturas, qua illic legentur? Quibus hiſtimulis quotidie ratio te punget, vrgebitque, cum conſcientia flagellabit, ruſusque dicet. Quia haec eſt ſanctitas, quam inuis tam multas habeam cogitationes accuſatam.

Chry. ibid.

VI. REMED. Considera, quanto cum gaudio tuo, meritoque apud Deum ac bonorum etiam gratulatione ſis victoriam ex hoſte reportaturus, ſi excelſo animo quamuis ſuperſtitionem reſpueris. Sic enim conſonari pergit AURELIUS, Quod ſi perduraueris paulisper, eusque qui veltantationem aliquam canere voluerint, vel applicationes aliquas adhibere corpori, multa etiam cum contumelia tuis ex adibus eieceris, proinus ab ipſa conſcientia refrigerationem acciperis. Etiam ſi millies exurat febris, anima tua quouis liquore, quam irroratione meliorem, viſtoremque mitigationem adducet. Quem admodum enim paucquam receperis incantationem, ſanusque factus fueris, miſerius affectus eris, qui febre laborant, dum tecum reputas peccati magnitudinem: ſic nunc quoque etiam ſi febris tuam innumeraque patiaris mala, reſiſtis impiis illis, quouis ſano melius eris affectus cum geſtiente praegaudio conſcientia, ac laudante te, probanteque ac dicente, euge euge bene homo Chriſti ſeruus, fidelis vir, athleta pietatis, qui malueris moleſtis in mori quam deſerere tuam pietatem, proximo ſecundum Martyres loco ſtabis illa die. Quem admodum enim martyres praedictarunt cedi ſagris, torquerique, ut ad honorem peruenirent, tu tu quoque hodie praeroptaſti flagellari, torquerique, a febre ne abiiceres pietatem. Nam et ſi te non auferat haec febris, alia prorsus auferet, et ſi nunc non moriamur, tamen poſtea moriemur. Et mox poſt. Cum eieceris incantationes multa cum contumelia ex adibus tuis, omnes hoc audito collaudabunt, mirabuntur, et inter ſe dicent. Ille agrotans plurimis hortantibus, incantantibus, conſulentibus, ut magicis quibusdam incantationibus vteretur, non aſenſit, ſed reſpondit, ſatius eſt hoc pacto mori, quam deſerere pietatem. Ad haec conſequentur multi plauſus ab his qui audierint, cunctis ſupplicibus Deumque glorificantibus. Hoc quorū ſtatus erit tibi honorabilis? quorū imaginem magnificentius? quanto honore inſignius? Omnes laudabunt, omnes tuam felicitatem praedicabunt omnes te corona dignum iudicabunt. Praeterea ipſi quoque melior ſunt, ac viciffim tuum exemplum emulabuntur, imitabunturque fortunatissimum, et ſi quis aliis tale quippiam fecerit, tu mercedem feres, qui exempli fueris auſtor. Neque tantum conſequentur laudes recte factorum, verum etiam celerrima morbi lenitas, quam ipſa tua praecleara voluntate conciliante tibi Deum ad maiorem beneuolentiam, tum ſanctis omnibus gratulantibus tuae promptitudini, atque ex intimo corde pro te precantibus. Quod ſi hic talia ſunt praemia fortunatissimi huius, cogita quantas illic recipies coronas, cum angelis omnibus praesentibus, omnibus archangelis, Chriſtus adueniens prehensa manu tua in medium illud theatrum te produxerit, cunctisque audientibus dixerit. Hic homo cum aliquando febre correptus eſſet, multis exhortantibus ut a morbo libereretur propter nomen meum, ac reuerentiam quam habet erga me, ne quid offer-

desere meam bonitatem, omnes qui pollicebantur ipsi damnatarum artium presidio sanitatem, repulit, cumque ignominia reiecit, ac praoptavit emori potius morbo, quam meam deserere amicitiam. Haecenus ille.

VII. R E M E D. Contra demonum insidias, quotidie antequam domo egrediaris munias te horum verborum clypeo. Abrenuncio tibi Satana, & coniungor tibi Christe. Est eiusdem Chrystostomi in haec verba ad populum Antiochenum declamantis. Sicut sine calceamentis, vel vestimentis vestrum nemo in forum descendere eligeret, ita sine verbo hoc nunquam in forum prodeas. sed cum es ianua vestibula transgressurus hoc prius loquere verbum. Abrenuncio tibi Satana & coniungor tibi Christe. Nec unquam absque hac voce exeat, haec erit tibi baculus, haec armatura, haec turris inexpugnabilis. Cum hoc verbo & crucem in fronte imprime: sic enim non tantum homo occurrens, verum nec ipse diabolus te quicquam ledere poterit, cum te cernens armis vbiq; apparente. Sic B. Av. de Symbolo agens ad Catechumenos. Parata sunt, inquit, corda vestra, quia exclusus est inimicus de cordibus vestris. Hinc: vos renunciare professi estis (in baptismo) in qua professione non hominibus sed Deo & angelis eius conscribentibus dixistis, Renuncio. Renunciate non solum vocibus sed etiam moribus, non tantum sono lingua, sed & actu vitae, nec tantum labris sonantibus, sed operibus pronuntiantibus. Et B. Ephraem de abrenunciacione. Abrenunciatio, inquit, quam in baptismo facimus, nominata quidem apparet parua, ceterum intellecta, admodum magna, quam qui servare voluerit, beatissimus erit. Paucis namque verbis cuncta quae nominantur mala, quaeque dicit DEVS, valere videmus & abrenunciamus: cuiusmodi sunt, non unum duntaxat, non duo nec decem, sed quodcumque appellatur malum, puta, Abrenuncio Satana & cunctis operibus eius. Quibus, inquam operibus? Audi. Fornicationi, adulterio, simoniaci, furto, iniuria, vestigio, divinationi, incantationibus, & c. iuramentis, spirituum immundorum interrogationibus. Quibus omnibus & horum similibus abrenunciat Christianus quicumque in abrenunciacione sancti baptismatis, quae cuncti novimus opera atque doctrinas esse diabolorum.

VIII. R E M E D. est consignatio S. Crucis, quod vi potentissimum, & Saana exosissima, plerumque omnes Patres opposuerunt superstitionibus Magicis, ac S. ANTONIVS quidem apud B. Athanasium unicum satis esse credidit ad profigiendas eius technas. Et ipse Athanasius de Incarnatione verbi. Signum crucis vult tollere omnem Magiam. Huius signi crucis inquit S. CYRILLUS in sermone de passione Domini, hodie tanta est auctoritas & potestas, ut non solum Israelitica limina munit, sed etiam ab his, qui Israeliticè non vivunt, solum sacramenti signum repellat demonia: & vbiq; conspecta fuerit terribilis eius sacri nominis virtus & sanguinis, nota. Quid CHERY. totus more suo ardet alloquens Colossenses superstitionibus deditos. Superstitiosa, ait, illa quae aegrotis applicatis, etiam si mille modis Philosophentur, qui quastum ex ipsis faciunt, dicentes, Deum invocamus, & pro ea nihil facimus & quicquid eiusmodi praetendunt, & Christiana est haec anus, & fidelis, idolatriam tamen sapienter. Fidelis est? Crucis signa tibi vitare. Dic. Hoc duntaxat habeo scire, non, hoc solum pharmacum, alium ignoro. Dic mihi,

Chry. hom. 21

Aug. lib. 1. c. 9. & 10.

In vita.

Chry. hom. 2.

si medicus ad aegrotum accedens relictis medicina pharmacia incantatione uteretur, an hunc medicum dicere mus? Nequaquam. Non enim vi-deremus medicinae pharmaciae neque hic quae sunt Christianismi. Alia verò stultorum nomina collo appendunt, & mille talia audent. Ecce dico, & praedico vobis omnibus. Si quis deprehendatur, non parcam sine superflua collo alliges, sine incantes, sine aliud quicquam huiusmodi facias. Quid igitur? morietur ne puer, inquis? Si hoc pacto viuet, tum mortuus est. Si verò sine istis mortuus fuerit, tunc reuixit. Iam si videris filium scortis deducam, mox velles defossus & sepultus, ac dicis. Quid enim profuerit illum viuere? Quomodo verò videas salutis illum subire periculum vis ita viuentem videre? Scribit loas.

DIACONVS S. Gregorium Magnum, cum aliquando equus eius fascinatione Magorum furore correptus esset, sola crucis consignatione infirmitatem depulisse, eiusque auctores Magos oculis captos. Nazianzenus quoque Gregorius ita de se. Nam ipsi quoque qui Christo nomen dedit, angulum illud nomen vix plerumque pronunciauit, cum statim daemon non sine stridore grauiusque dolore longè se proripuit Dei immortalis vim ac potentiam clamans. Quae etiam ipsum mihi saepe vsu venit, cum crucem, ne in tabula quidem, sed in mediastinum aëre descripsissem: nam sola figura trophaeum erexit, quemadmodum olim accipit legimus, cum Moses manus in crucis formam composuisset. Deinde de apollonia Iuliano Imp. Magicae dedito. Quod, inquiens, à pluribus comme moratur, nec ab illius moribus abhorret, oratione persequare. Descendebat in quoddam adytum plerumque in accessum & horrendum (utinam in infernum quoque, priusquam in huiusmodi scelera prorumperet) comitem cum habens, qui multis adytis dignus erat, hoc est, hominem huiusmodi verum sophistica instructum. Nam hoc quoque apud ipsos diuinationis genus est, ut caligine quadam cum subterraneis daemonibus de rebus futuris colloquium ineant. Et paulo post. Ut autem egregium virum progredientem terrores adoriri coeperunt, ac subinde plures & formidolosiores, sonos quosdam insuetos, atque tetrosque odores, atque ignea spectra, ac nescio quas nugas & deliramenta, reimpugnata percussus ad crucem, vetusque remedium confugit, eoque se aduersus terrores consignati, cumque quem persequaretur in auxilium adsciscit. Ac quae sequuntur, magis commendanda. Valuit signaculum, cedunt demones, pelluntur timores. Quid deinde? Reuertitur malum, rursus ad audaciam redit, rursus iidem terrores urgent: rursus obiecto signaculo demones conquiescunt.

Diac. lib. 2. vita
c. 43.

Greg ad Nemesium.

Idorat. i. in Iulianum.

H. mans. 37.

IX. REMED. Fiducia magna in Deum O. M. Multa sunt prestigia, inquit B. Hieronymus ad Fabiolam, de 42. mansionibus, & innumerabiles laquei, quibus anima capiuntur humana: sed nos dicamus in Domino confidentes. Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Et si ambulauero in medio umbrae mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Cadent à latere nostro mille, & decem milia à dextris nostris, non timebimus ab incursum & damonio meridiano: sed obturabimus aures nostras, ne audiamus voces incantantium, & Sirenarum carmina negligamus. Post imaginem Dei, qua in cordis ratione monstratur, & confessionem fidei, qua

ore profertur consurgunt serpentes, & artes malefica ad bella nos prouocant. Sed nos qui habemus pretiosissimum thesaurum in vasis fictilibus, quæ frangi possunt, ita vt quedam vix testa remanserit, in qua hauriri possit aqua pusillum, omnia custodia circumsidemus cor nostrum. Pro eodem remedio sic iterum philosophatur

CHRISTIANUS contra Iudæos Non audisti, quid dicat scriptura? Fili, si accedis seruiturus Domino, prepara animam tuam ad tentationem: dirige cor tuum, & perdura in morbo ac paupertate: in illo fidens esto. Sicut in igne probatur aurum, sic homo probatur in camino deiectionis. Si tu famulum flagris cecideris, & ille triginta aut quinquaginta plagis acceptis illico prouocet ad libertatem, aut deserat tuum dominium, & ad alios se conferat, qui te oderint, eosque in te conciet: dic mihi numis abs te veniam impetraturus sit? an quisquam pro illo poterit esse patronus? nequaquam: cur ita tandem? Quoniam officium est heri punire calem famulum. Non ob id tantum, verum etiam ob hoc; quod si fugiendum erat, non ad hostes & ocores Domini prioris oportebat fugere, sed ad amicos & cognatos. Preinde tu quoque, si videris te puniri à Deo, ne profugas ad inimicos Iudæos, ne magis etiam illos in te prouoces, sed ad amicos illius Martyres, ac sanctos, qui illi placuerunt, qui que multam apud illum habent auctoritatem. Sed quid loquor de famulis & heris? Filius non poterit hoc facere, nec abnegare cognationem, quam habet cum patre. Nam & natura leges, & leges ab hominibus institutæ sic præscribunt, etiam si flagris cadat pater, si à mensa d pellat, si adibus exigit, si quocumque modo puniat, iubent omnia fortiter perpeti, nec vllam illi veniam eoncedunt, ni paruerit, pertulerit que. Etiam si filius cæsus innumeris querimonias deplorans proferat, hæc verba audit ab omnibus. Pater est, qui cecidit ac Dominus, habet que potestatem in te quod vult faciendi, & oportet omnia placide ferre. Ergo famuli quidem ferunt dominos, filij parentes, frequenter & præter æquum punientes: tu vero non sustines Deum te corrigentem? qui plus habet in te iuris, vix pote vere Dominus, qui plus te diligit, quam pater, qui que nihil per iracundiam sed omnia facit in tuam vilitatem. Ad hæc Aug. ser. 247. de & B. AVG. in sermone aduersus auguria instituto. Si semel, ait, aut secundo temp. nequitias quas diabolus immiserit cum animo & tota fide contempseris, ita ipsum diabolum postea à vestra infestatione Deus dignabitur repellere, vt nunquã pisset vos sua calliditate decipere. Homines enim negligentes & faciles languida desideria, & fidem desidem habentes, & ideo etiam si incipiant, non diu perseuerant in operibus Dei, sed vbi se antedictis sacri legis abstinerint, vel vnam nequitiam diaboli pertulerint, statim penitent se ad Dominum conuersos esse, machinamenta diaboli reliquisse, iterum reuertuntur ad obseruationes auguriorum, velut canes ad vomitum suum. Exemplum huius fiducia contra Magicas artes illustre habemus in B. AMBROSIO. 1. tom. Ambrosio, qui ob hanc firmissimam in Deum fiduciam nnnquam Magorum artibus lædi potuit. Mortua Iustina, inquit PAULINVS in eius vita, quidam aruspex, Innocentius nomine non opere, cum pro causa maleficiorum à iudice torqueretur, aliud quam interrogabatur faceri cepit. Clamabat enim ab Angelo maiora tormenta sibi adhiberi, eo qui custodiret Ambrosium, quoniam temporib. Iustina (Im-

peratricis Arianae) ad excitanda odia populorum in Episcopum, cacumen tecti Ecclesie conscendens medio noctis sacrificauerit. Sed quanto instantius et sollicitius operam liqua exercebat, tanto magis amor populi circa fidem Catholicam et Domini sacramentum conualescebat. Misisse etiam se demones, qui illum necarent, faciebatur: sed demones renunctasse, se non solum ad ipsum appropinquare minimè posse, verum etiam ad fores domus, in qua manebat Episcopus, quia ignis insuperabilis omnia abipsum communiuere, ut etiam longe positi vrerentur, atque ita cessasse artes suas quibus aduersus Domini sacerdotem se aliquid posse arbitrabatur.

Deu. 12. 1.

Aug. l. 2. c. 23

A. serm. 241. de scmp.

Iob. 2.
Lath. 8. 24.

X. REMED. Considera, etiam si saepe eueniant quae praedicunt Magni orbos quoque nonnullos depellant, non tamen fiduciam vllam esse in eorum ope vel arte collocandam, quia Dominus in Deuteronomio, disertè nos comonefecit, cur id fieri permittat, ut annotauit Augustinus in libro de doctrina Christiana secundo. Si surrexerit, inquit, in medio tui Prophetes, aut qui somnium vidisse se dicat, et praedixerit signum atque portentum, et euerit quod locutus est, et dixerit: *Etiam et sequamur Deum alienos, quos ignoramus seruiamus eis, non audies verba Prophetarum illius, aut somnatoris, quia tentat vos Dominus Deus vester ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non in toto corde, et in tota anima vestra. Dominum Deum vestrum sequimini.* Quam causam fassus profecutus est in haec verba. Sed forte dicit aliquis, quid faciemus, si quod auguria ipsa, et caragi vel diuini frequentè nobis vera annuntiant. De hac re scriptura nos conestatur et mones dicens. Etiam si qua vera vobis dixerint, nolite credere illis. Tentat enim vos Deus vester, utrum timeatis eum, an non? Sed iterum dicit. Aliquoties, si precantatores non fuerint, aut de morsu serpentis, aut de aliqua qualibet infirmitate prope vsque ad mortem multi periclitantur. Verum est fratres charissimi, quia permittit hoc Deus diabolo, ad probandum Christianum, ut cum interdum per illa sacrilegia aliqua remedia in illa infirmitate percipere, et aliquid verum potuerit agnoscere, facilius propterea diabolo credant. Sed qui totam Christianam religionem distinet custodire, oportet ut haec omnia tota animi virtute contemnat. Et paulo post. Et illud ante omnia scitote fratres, quod nec vos ipsos, nec eos qui ad vos pertinent vel in paruis rebus diabolus potest ledere, nisi quantum à Deo potestatem acceperit. Quomodo nec sancti Iob facultatem ausus fuit subuertere nisi Domino permittente. Et sicut in Euangelio legimus, quando ab hominibus expulsi sunt demones, rogauerunt, ut vel in porcos ire permittentur. Si in porcos non sunt ausi intrare demones, nisi à Deo permissionem acciperent: quis ita erit infidelis, ut eos bonos Christianos credat posse ledere, nisi Deus propria dispensatione permittet? Permittit autem hoc Deus ex causis duabus: aut ut nos probet, si boni sumus, aut corrigat, si peccatores. Sed qui patienter dispensationem Domini tollerauerit, et quando aliquid perdidit, dixerit, Dominus dedit, Dominus abstulit; sicut Domino placuit, ita factum est; sic nomen Domini benedictum, pro ista Deo placina patientia, aut coronam accipit, si iustus est, aut indulgentiam, si peccator. Et haec attendite fratres, quia cum omnem substantiam diaboli euer-

zisset beati Iob, non dixit, diabolus abstulit, sed, Dominus, delit, Dominus abstulit, vir enim sanctus noluit istam gloriam diabolo dare, ut aliquid potuisset tollere, quod Dominus non permisisset auferri. Hucusq; Augustinus, qui & alibi saluberrime monuit, magis cauendos esse Mathematicos iudicarios, alios uero, qui sapius vera prædicunt, quam alios, quia in deliquet eos atq; iori cum Dæmone societate esse coniunctos. Et similiter Chrysostomus maleficas illas anas, quæ Christianæ sunt, & sacris omnino uerbis suas incantationes perficiunt, magis esse de estandas quàm alias. Non ligaturas uerò tantum, inquit, sed etiam excantamenta tibi conductis, uetulas ebrias, & titubantes in domum agens. Nec confunderis, nec erubescis, post tantam ad hæc trepidans disciplinam: & quod grauius est errore, quando hæc admonemus, & dissuademus, putantes se excusari, dicunt: quod Christiana est mulier hæc excantans, & nihil aliud loquitur, quam Dei nomen. Propterea namq; magis ipsam odi & auersare, quod Dei nomine ad contumeliam uitur: quod se dicens esse Christianam, gentilium opera facit. Etenim & demones Dei nomen fatebantur, sed tamen erant demones, & ita Christo dicebant. Nouimus te, quoniam es sanctus Dei, & tamen istos increpauit, & eiecit.

I. de. Gen. ad lig. c. 17.

Chry. hom. 22. ad pop.

Luc. 4. 34.

XI. REMED. Confidera apud Ethnicos non solum superstitionibus dictis, sed etiam idololatriæ, (quam Hæc alicubi uocat præstigia u Magicarum fontem) deditissimos, maximas fraudes in auguriis, diuinationibus, aliisque obseruationibus fuisse deprehensas & id circo irrisas. **B. CYP.** Regulus, inquit, auspicia seruauit, & captus est, & Mancinus religione tenuit, & sub iugum missus. Et pullos edaces Paulus habuit, & apud Cannas tamen casus est. **C. Cæsar**, ne ante brumam in Africam nauigia transmitteret, auguriis & auspicijs retinentibus spernit, & eo facilius nauigauit, & uicit. **B. A. V. G.** de Catone ita scribit. **C. A. T. O.** cum esset consultus à quodam qui sibi à fortibus eras caligas diceret: respondit non esse illud monstrum, sed uerè monstrum habendum fuisse, si fortices à caligis roderentur. Et alibi de Cicerone. **CICERO** Augur irridet auguria, & reprehendit homines corus, & cornicula uocibus uita consilia moderantes. Quod fecit in altero diuinationu libro, ubi addit, quod Pompeio, Crasso & Cæsari ab omnibus Chaldæis fuerat prædictum, nempe eos domi ætate iam affecta imensa cum gloria ex hac uita excessuros, minime euenisse; siquidè Crassus apud Euphratè summa cum ignominia obiit. Pompeius cum maiore apud Ægyptum trucidatus, Cæsar plurimis uulneribus in ipso Senatu confossus fuit. Seneca quoque in libello de morte Claudii Cæs. conscripto commemorat Astrologos quo tannis, imò singulis mensib. consueffe prænunciare mortem Claudii, cum tamen per annos quatuordecim eos deluserit. Et Phauorinus apud A. Gellium affirmat uera à Mathematicis prænunciata non esse partè millesimam mendacioru, quæ effutunt quotidie. Denique & Ioannes Picus in libris contra Astrologos superiore seculo editis affeuerat se, cum longo tempore temporum mutatio-

H. in præm. ep. ad Eph.

Cyp. de idol. van.

A. I. 2. doct. Christ. c. 20.

Id. 4. de ciuit. de c. 30. Cic. l. 2. diuin.

Gell. lib. 12. c. 2.

mutatio.

mutationem obseruasset, & ante oculos semper haberet alicuius Astrologi prædictiones, intra 130. dies continuos non deprehendisset septem, in quibus non fuerint hallucinati.

XII. R E M E D . Considera exempla sanctorum, ac primo eorum, qui abhorruerunt ab omni superstitione Magica, vt Apostoli Pauli, qui cum vt est in Actuum Apostolorum historia, incidisset in Elymam magum, repletus Spiritu sancto his verbis eum inuasit. *O plene omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitie, non desinis subuere & vias Domini recitare: Et nunc ecce manus Domini super te, & eris cæcus, non videns solem vsque ad tempus. Et confestim, addit B. LUCAS, cecidit in eum caligo & tenebra, & circueiens quærebatur, qui ei manum daret. Tunc præconsul, Sergius Paulus, cum vidisset factam, crebriter admirans super doctrinam Domini. Et rursum, cum ei obuiam facta esset puella quædam habens Spiritum Pythonem, quæ quæstum magnum præstabat Dominis suis diuinando, clamaretque post Apostolum eiusque comites. *Isti homines serui Dei excelsi sunt, qui annuntiant vobis viam salutis, idemque multis diebus repeteret, Paulus grauate ferens etiam veritatem enunciarî à dæmone perfoeminam, conuersus, inquit Lucas spiritu dixit. Præcipio tibi in nomine Iesu Christi exire ab ea. Et exiit eadem hora. ALIÆ V M exemplum sit S. BERN. de quo Guilielmus Abbas Bonauallis in vita eius ita scribit. *Cum Bernardus adhuc puerulus graui capitis dolore vexatus in lectum decidisset, & mulier quædam dolorem carminibus mitigatura ad eum accessisset, ille indignatione commotus incantatricem clamoribus à se reppulit, aegritque impetu quodam Spiritus è lecto exiliens mox diuinitus ab omni dolore se liberatum agnouit. Deinde expende exempla Sanctorum, qui licet grauissimis morbis afflicti, non tamen confugerunt ad præsidium incantationum. B. Iohannes Chrysofost. dum tractat hoc argumentum producit quatuor, nempe Dauidis regis moestissimi ex graui ægritudine filii. Iobi omni calamitatum genere obruti. Lazari mendici, & eius, qui totos 38. annos æger motum aquæ ad piscinam Bethesda præstolatus fuerat. DAVID Rex, inquit in epistolam ad Colossenses. *diligebat filiolum agrotum, & in sacco quidem & cinere iacebat: verum neque diuinis, neque incantatores adiuuabat, quanquam tum tales essent, id quod in historia Saulis liquet. sed Deo supplicauit. Vt diligas filium, non tantum diliges, quantum ille tum diligebat. Et in oratione aduersus Iudæos. Ille 38. annis decentus fuerat infirmitate sua, singulis annis currebat ad piscinam, & singulo quoque anno repellebatur, nec assequabatur sanitatem, in perpetuis paralyti manens. Nec tamen confugit ad diuinis, non ad incantatores, aut profecit ad eos, qui per applicaturas promittunt sanitatem, sed expectauit diuinam opem, eoque tandem admirandam quandam & inauditam sanitatem adeptus est. LAZARVS autem cum fame, cum morbo, cum solitudine per omnem vitam colluctatus est, non triginta & octo annos versatus in his, sed per omne vitam****

Act. 17. 19.

Act. 16. 16.

Apud Surium
16. Aug.

Chry. hom. 10.

Id. orat. 5.
Ioana. 6. 3.

tempus. Sic igitur & expirauit in diuitis vestibulo iacens, contemptus, irrisus, esuriens, canibus pabulum obiectus. Sic autem illius corpus debilitatum erat, vt nec canes irruentes, vlceraq; illius lingentes, posset abigere. Haud tamen querebat incantationem, non petala circumligauit, non expertus est imposturas, non veneficos ad se vocauit, nec aliud quicquam veltitarum artium tentauit, sed prius habuit illis immori malis, quam vlla parte deserere pietatem. Quam igitur veniam nos impetrabimus, qui cum illi in tantis malis perduravint, ob febriculam, aut leue vulnus procurrimus ad Synagogas Iudaicas, veneficos & impostores in aedes nostras accersimus?

VIDE. V. Curiositas. Illusiones spirituales. Veneficia.

T

TENTATIO

Remedia contra Tentationes.

P RIMUM Remedium. Considera sacre scripturæ testimonia. Ea autem testatur aliquando Deum tentare. Vt in Deut. Deut. 10. 3.
Tentat vos Dominus Deus vester, vt palam fiat, vtum diligatis eum, Sap. 3. 5.
an non? Et in Sap. Quonia Deus tentauit eos, & inuenit illos dignos se. Iac. 2. 19.

Aliquando vero Deum non tentare, nempe ad decipiendum, vt apud B. Iacobum. Nemo cum tentatur, dicat, quoniam à Deo tentatur. Deus. n. intentator Act. 5. 3.
malorum est: ipse autem neminem tentat. 2. docet diabolum tentare, nempe ad decipiendum. Vt in Actis Apostolorum cum B. Petrus dicit. Anania, cur Math. 4. 2.
tentauit Satanias cor tuum, mentiri te Spiritui sancto? Et B. Matthæus. Tunc Iesus 1. Thess. 3. 5.
ductus est in desertum, vt tentaretur à diabolo. Tunc accedens tentator dixit. Et D. Paulus. Ne forte tentauerit vos is, qui tentat, & inanis fiat labor noster. 3. testatur Iac. 1. 14.
nos etiam tentari à propria carne. Vnusquisque, inquit B. Iacobus, tentatur Gal. 5. 17.
à concupiscentia sua, abstractus & illectus. Et Paulus. Caro concupiscit aduersus Spiritum. 4. monet vt paremus nos ad tentationem. vnde Ecclesiasticus. Fili, Eccle. 2. 1.
inquit, accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & prapara animam tuam ad tentationem. Deinde, vt oremus, ne ab ea vincamur. Math. 26. 41.
Christus, vt non intretis in tentationem, Et in oratione Dominica iubet nos Math. 6. 13.
dicere. Et ne nos inducas in tentationem. ei scilicet consentiendo. Addit, Dei 1. Cor. 10. 13.
auxilium nunquam defuturum. Fidelis Deus est, ait Apostolus, qui non patitur

Rrr

tictur